

Ett exempel på forskning med fritidshem i fokus

Struktur- Innehåll- Process- Resultat

Kritiken mot den befintliga fritidshemsverksamheten

- Skolverket har vid upprepade tillfällen (t.ex. 2000, 2006 och 2008) kritiserat fritidshemmens verksamhet.
- Skolinspektionen (2010) ansåg att verksamheten borde anpassas till att stimulera barns lärande och utveckling på ett mer distinkt sätt.

Allmänna råd och kommentarer.

Kvalitet i fritidshem, 2007

- Enligt skollagen skall fritidshemmet erbjuda barn en meningsfull fritid. Förutsättningar för att barnen skall uppleva fritiden som meningsfull är att verksamheten är trygg, rolig och stimulerande där lek och skapande får stort utrymme och formas utifrån barnens ålder, mognad, behov, intressen och erfarenheter.
- ”Det är viktigt att verksamheten är varierad med inslag av lek, fysisk aktivitet, skapande verksamhet som drama, musik, dans, bild och form och utforskande av omvärlden i form av studiebesök, utflykter med mera.” (a.a.s. 23)

En tolkning av fritidsbegreppet inom ramen för fritidshem

Innehållet bör riktas både mot barns personliga upplevelser av vad de menar är fritid, roliga aktiviteter och normativt ”nyttiga” aktiviteter som barnen och även samhället som sådant förväntas ha nytta av.

- Om man utgår från barnens perspektiv skall de barn som deltar i verksamheten ha stora möjligheter att välja och påverka vad verksamheten ska innehålla samt vilka verksamheter man vill delta i.
- Läxhjälp, fördjupade akademiska kunskaper såväl som betoning av sociala kompetenser kan ligga i såväl barnens, föräldrarnas och samhällets intresse men ses detta innehåll som fritid av barnen?
- Fritid och lärande behöver inte ses som uteslutande varandra. Inte heller behöver barns upplevelse av rolig fritid och ”nyttiga” fritidsaktiviteter utesluta varandra.

Skollag (2010:800)

- ”2 § Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera **elevernas** utveckling och **lärande** samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. **Utbildningen** ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.”

Solrosen – ett exempel

Solrosen är ett fritidshem beläget i en skola i en mindre kommun. Solrosens lokaler består av ett fritidsrum, ett mindre rum och en ateljé. Man har möjlighet att använda skolans lokaler på eftermiddagen. Här använder eleverna mest förskoleklassernas klassrum på eftermiddagarna – övriga rum används inte lika mycket.

Det arbetar tre personer på Solrosen, två fritidspedagoger och en lärare. Ingen av dessa arbetar heltid. 40 elever deltar i verksamheten.

Stödja barns lek och grundläggande behov

Mary: “Jag tror barn lär sig mycket av barn, eller jag vet att barn lär sig av barn, barn lär sig mycket av varandra...hur man gör. Dom tittar ju väldigt mycket på varandra och framför allt om det är lite äldre barn och barn som kanske är, som har lite, som är bra att leka eller som är bra på att....göra roliga saker. Så tittar dom ju så ser dom upp till dom här barnen.”

Personalen hävdar att eleverna ges många lärandetillfällen genom fritidsverksamheten och lärande och elevers utveckling ses som viktigt. Men man ser inte sig själva som avgörande i denna process. Det lärande som sker i den fria leken beror i första hand på den interaktion som sker mellan eleverna.

Antalet barn ses som begränsande för verksamheten

Mary hävdar att det inte finns tillräckligt med tid för att erbjuda de äldre eleverna vad de verkligen skulle vilja göra. Hon säger att:

“Jag tror dom skulle behöva, jag tror att dom skulle vara mycket mer sugna på utmaningar så, att man kanske det här att göra mer riktade aktiviteter så att kanske cykla iväg, visa på närmiljön på ett annat vis eller utbudet eller ähh...lite mera, lite mera ähh...aktiviteter som är anpassade till dom som är lite mera utmanande.”

Från Mary's perspektiv så begränsas verksamheten av det stora antalet barn, där majoriteten av dem är 6 eller 7 år gamla (25 av 40 elever). Deras behov av mer stöd begränsar verksamheten. Hon kan inte stödja de äldre eleverna på det sätt hon skulle vilja.

Antalet barn ses som begränsande för verksamheten

Mary: "Dom spelen tar vi fram bara ibland. Ja, där man inte är så självgående utan man behöver nästan vara en vuxen med i det spelet. Dom andra spelen som vi har här dom har vi på nått vis övat in på att barnen själva ska kunna spela utan någon vuxen. Ja. Så därför är dom väldigt tillgängliga att man bara kan gå och ta ett spel. Men dom inlåsta spelen dom är lite mera...dom kräver lite mera förklaringar så."

Hur kan detta relateras till Skolinspektionens utvärdering och styrdokumentet?

- Några av de beskrivna utgångspunkterna liknar resultat som beskrivs av Skolinspektionen (2010) där fri lek, stora barngrupper och övervakning är vanligt.
- Den här studien betonar dock att fri lek samt personalens mer tillbakadragna position inte nödvändigtvis innebär brister i kunskap eller pedagogiska intentioner. Istället bör detta ses som kunskaper baserade på regler och styrningsstrategier som, utifrån tidigare forskning, var vanliga på 1980- och 1990-talet på fritidshem och förskola.
- Det finns också andra strukturer som bidrar till att skapa verksamheten, strukturer som personalen har svårt att påverka.
  - Gruppens ojämna åldersfördelning
  - Antalet elever i verksamheten

...vilket innebär att:

Studien bekräftar svårigheterna att implementera statliga styrdokument. Den beskriver också att individer “på golvet” och kommunala beslut **gemensamt** bidrar till att skapa fritidshemmens innehåll och utformning.